

Atzinums par

- Priekšlikumu Padomes Direktīvai par īpašu procedūru trešās valsts pilsoņu uzņemšanai zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā.
- Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai sekmēt Trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātniska pētījuma veikšanai Eiropas Kopienā.
- Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai dalībvalstīm par jautājuma sekmēšanu vienotu īslaicīgās uzturēšanās vīzu izsniegšanai pētniekiem no trešajām valstīm, kuri ceļo pa Eiropas Savienību zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā

(COM(2004) 178 galīgā red. – 2004/0061 (CNS))

(2005/C 120/12)

Padome 2004. gada 7. aprīlī saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas Līguma 262. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Priekšlikumu Padomes Direktīvai par īpašu procedūru trešās valsts pilsoņu uzņemšanai zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā. Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai sekmēt Trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātniska pētījuma veikšanai Eiropas Kopienā. Priekšlikumu Padomes Rekomendācijai dalībvalstīm par jautājuma sekmēšanu vienotu īslaicīgās uzturēšanās vīzu izsniegšanai pētniekiem no trešajām valstīm, kuri ceļo pa Eiropas Savienību zinātniska pētījuma veikšanas nolūkā

Nodarbinātības, sociālo jautājumu un Savienības pilsonības darba grupas, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, 2004. gada 22. septembrī pieņēma savu atzinumu. Ziņojuma sniedzēja bija **King kundze**.

Tās 412. plenārā sesijā 2004. gada 27. un 28. oktobrī (2004. gada 27. oktobra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 181 balsi par, 1 pret un 3 atturoties pieņēma šādu atzinumu:

1. Komisijas dokumenta būtība

1.1 Šis Paziņojums attiecas uz priekšlikumu direktīvai un diviem priekšlikumiem rekomendācijām par trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātniska pētījuma veikšanai Eiropas Kopienā.

1.2 Šie priekšlikumi ir daļa no Lisabonas stratēģiskā mērķa Eiropas Savienībai pētījumu izvēršanā, lai līdz 2010. gadam kļūtu par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko zināšanu ekonomiku pasaulē. Tika aprēķināts, ka šī mērķa sasniegšanai Eiropas Savienībai papildus vajadzēs piesaistīt 700 000 pētnieku. Ir noteikti šādi savstarpēji saistīti pasākumi:

- skolās zinātni padarīt jaunatnei saistošāku;
- uzlabot karjeras izredzes pētniekiem Eiropas Savienībā; un
- paplašināt apmācību un mobilitātes iespējas.

1.3 Lai arī izvirzītā papildu 700 000 pētnieku piesaistīšanas mērķa izpilde galvenokārt iekļaus ES pilsoņus, ir atzīts, ka, lai sasniegtu šo mērķi, būs vajadzīgi arī pētnieki no trešajām valstīm. Tādēļ Komisijas paziņojums īpaši pievēršas tam, lai no trešajām valstīm Eiropā iekļūtu augstas kvalitātes talantīgi pētnieki:

- atvieglojot iekļūšanu un uzturēšanos pētniekiem no trešajām valstīm; un
- novēršot šķēršļus viņu mobilitātei Eiropā.

1.4 Tā kā pētnieku mobilitāte ir pamatelements zināšanu iegūšanā un pārvietošanā, Komisija atzīst arī vajadzību palielināt Eiropas pētnieku mobilitāti uz citām pasaules daļām.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 EESK apsveic šo Paziņojumu par trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātnisku pētījumu veikšanai Eiropas Kopienā.

2.2 Tā kā Komisijas mērķis par 700 000 papildu pētniekiem līdz 2010. gadam galvenokārt iekļaus ES pilsoņus, EESC vēlas Komisijai norādīt uz tās agrāko Atzinumu ⁽¹⁾, atbildot uz Komisijas paziņojumu par problēmām, ar kurām Eiropas Pētījumu jomā saskaras profesionālie pētnieki, kā arī uz priekšlikumiem un iniciatīvām, kuras tā ir iesniegusi ⁽²⁾.

2.3 Runājot par saistītajiem pasākumiem, lai "skolās zinātni padarītu jaunatnei saistošāku", šis atzinums uzsver, ka skolu mācību programmās nav pietiekoši atspoguļota zinātnes nozīme un iesaka skolās lielāku akcentu likt uz zinātnes, tehnoloģiju un matemātikas mācīšanu, kā arī uzsver vajadzību pasniegt šos priekšmetus skolēniem saistošā veidā. Tāpat ir svarīgi pievērsties meitenēm, jo viņas šajos priekšmetos ir nepietiekami pārstāvētas. Pastāv ievērojami pierādījumi, kas norāda, ka tie, kas tiecas pēc augstākās izglītības, to dara nezinātniskos priekšmetos, tādēļ Kopienas spēja sasniegt lielu skaitu pētnieku var tikt iedragāta, ja tai nepievērsīs neatliekamu un vispusīgu uzmanību.

⁽¹⁾ OV C 110 no 30. 04. 2004., 3. lpp., ziņo: **Wolf kungs**

⁽²⁾ COM(2003) 436 galīgā red.

2.4 Runājot par otro saistīto pasākumu "uzlabot karjeras izredzes pētniekiem Eiropas Savienībā", šajā agrākajā atzinumā ir apspriesta dilemma, ar ko saskaras pētnieki, kuri strādā akadēmijās vai valsts dibinātos pētniecības institūtos, kur tiem parasti tiek maksāts atbilstoši valsts sektora algu līmenim, bet bez darba garantijām vai citām priekšrocībām, kas piešķirtas tādām citām valsts sektora profesijām kā ierēdņiem vai skolotājiem. Faktiski pētniekiem nav pieejamas vai arī pieejamas ļoti mazas darba garantijas, jo ar viņiem parasti slēdz virkni īslaicīgu līgumu, kas pavada katru izmaiņu darbā vai karjerā.

2.5 Galīgā atsauksme uz agrāko atzinumu, ko EESK vēlas izteikt, attiecas uz Eiropas pētnieku mobilitāti. EESK atzīst, ka pētījumu karjerai Eiropas teritorijā vajadzīga mobilitāte un elastīgums ES robežās. Tomēr tas nevar notikt uz personas un viņa ģimenes dzīves apstākļu un sociālo pabalstu rēķina. Turklāt Komisijai jādarbojas pret iespējamo vienvirziena smadzeņu aizplūšanu, labākajiem jaunajiem pētniekiem atstājot ES, jo īpaši, lai dotos uz ASV. Pašreizējās problēmas, kas saistās ar vīzu iegūšanu ASV, šķiet, būs īslaicīgas, un augstākās izglītības grupējumi ASV jau organizē spiedienu uz ASV valdību, lai paātrinātu iebraukšanas noteikumus tā, ka viņi varētu pieņemt darbā vairāk ASV nepilsoņu.

2.6 Atgriežoties pie pašreizējā Komisijas paziņojuma par trešās valsts pilsoņu uzņemšanu zinātniska pētījuma veikšanai Eiropas Kopienā, Komiteja piekrīt, ka šķēršļu novēršana trešo valstu pētnieku mobilitātei ir būtiski svarīga, ja Eiropas Savienība vēlas kļūt pievilcīgāka pētniekiem no visas pasaules, it īpaši, lai veiksmīgi sacenstos globālajā konkurencē par šiem augstākās kompetences pētniekiem.

2.7 Komiteja piekrīt Komisijas apgalvojumam, ka ekonomikas globalizācija, kas arvien vairāk un vairāk balstās uz zināšanām, pastāvīgi palielina zinātnes starptautiskos apjomus. Tomēr EESK uzskata, ka Paziņojumā globalizācija būtu definēta precīzāk, iekļaujot salīdzinošus datus par līdzekļu apjomu, kādu Japāna un ASV piešķir pētnieku apmācības, mobilitātes un profesionālās attīstības atbalstam.

2.8 EESK ir arī ļoti norūpējiesies par pašreizējo ES pētnieku vecumsastāvu. Daudzi cilvēki šajā kategorijā šobrīd ir sasnieguši iespējamo pensijas vecumu, bet pastāv tikai neliels skaits jauniešu, kuri būtu pietiekami iesaistīti un atbalstīti, lai šos cilvēkus aizvietotu. Bez šī fakta atzišanas un steidzamas

darbības uzsākšanas ES mērķis nav sasniedzams. Tas ir arī pašreizējās situācijas rezultāts Eiropā, kuras iedzīvotāji noveco un dzimstība samazinās. Bez tam vairākās ES dalībvalstīs ir paredzama iedzīvotāju samazināšanās pēc 2010. gada. Tas padara mērķi par 700 000 papildu pētniekiem ļoti pretenciozu, pat ņemot vērā trešo valstu pētnieku iesaistīšanu.

2.9 EESK saprot, ka šis paziņojums pievēršas tikai uzņemšanai, un tādēļ pētnieki no trešajām valstīm, kas jau ir ES, daži no kuriem ir vadošie savā jomā, neatbilst iesniegtajai direktīvai un ieteikumiem. Tomēr tā iesaka, ka vajadzīga turpmāka direktīva, lai pievērstos šās grupas specifiskajai problēmai par pieeju augsti kvalificētām darba vietām, jo tas varētu palīdzēt sasniegt mērķi par 700 000 papildu pētniekiem. Dažiem no šiem pētniekiem ir bēgļu statuss ES, to talents un potenciāls patreiz tomēr netiek pienācīgi izmantots. Šie pētnieki ES netiek atbalstīti sistemātiski, bet tikai no labdarības iestādēm. Ja šādu personu atbalstam tiek piešķirts pieticīgs finansējums, pētnieku skaits ES varētu pieaugt vismaz par 40 000 (!) cilvēkiem. Tādēļ Komiteja stingri rekomendē Komisijai izveidot procesu, kurā šie pētnieki var tikt noteikti un uzskatīti par pētniekiem un saņem vieglu pieeju darba vietām pētniecībā.

2.10 Komiteja atzīmē Komisijas noteikto pētnieka definīciju. Tā atkal vēlas atsaukties uz definīciju, kāda ieteikta tās agrākā atzinuma 305/2004 5.1.1.7. punktā: "Eksperti, kuri nodarbināti jaunu zināšanu, produktu, procesu, metožu un sistēmu koncepcijā vai radīšanā un iesaistīto projektu vadīšanā, kuriem viņi ir kvalificēti, pamatojoties uz savu apmācību un pieredzi". Šai definīcijai ir tā priekšrocība, ka tā konstatē darba vadīšanas prasmes, kas piemīt pētniekam.

3. Īpašās piezīmes

3.1 Priekšlikumi saskaņā ar Eiropas Pētniecisko politiku

3.1.1 EESK uzskata, ka īpašas uzturēšanās atļaujas izveidošana trešo valstu pētniekiem nav vienīgais risinājums. Citos jautājumos ietilpst pētnieka ieceļošanas statuss ES, kā arī pētnieku statuss, kā tas apskatīts EESK atzinumā 305/2004. Komiteja arī uzskata, ka galvenā apskatāmā joma būs pētnieku pārvietošanās pa Kopieni. Pētniekiem jābūt spējīgiem meklēt darbu neatkarīgi no viņu ieceļošanas statusa.

(!) Šis skaitlis ir balstīts uz pašreiz pieejamo statistisko informāciju.

3.1.2 Komiteja piezīmē, ka pētnieku uzturēšanās atļaujas varētu aizstāt vajadzību pēc darba atļaujas un apsveic šo mēģinājumu vienkāršot procesu.

3.2 Priekšlikumi Kopienas imigrācijas politikas papildināšanai

3.2.1 Komisijas rekomendācija par kontrolētu likumīgu imigrācijas kanālu atkalatvēršanu saskaņā ar īpašiem migrantu kritērijiem un kategorijām ir apsveicama. Tomēr Komiteja pieprasa, lai tā būtu nepārprotama un īpaša. Dažiem no šiem uzņemtajiem tikpat labi var būt vajadzība pēc patvēruma un aizsardzības saskaņā ar 1951. gada Ženēvas Konvenciju. Viņiem var tikt sniegta iespēja kļūt par migrantiem, bet tajā pašā laikā viņi var vēlēties pretendēt uz bēgļa statusu, ja reiz viņi ir ieradušies. Komiteja saprot, ka Komisijai šobrīd nav iespējams izteikt skaidru viedokli par šiem jautājumiem, bet tā vēlas sagaidīt tās lēmumu tuvākajā nākotnē.

3.2.2 EESK piekrīt ieteikumiem par īstermiņa vīzām brīvai trešo valstu pētnieku kustībai ap Šengenas teritoriju. Tā arī piekrīt, ka ilgtermiņa iedzīvotājiem no trešajām valstīm, kuri likumīgi uzturējušies ES dalībvalstī piecus gadus, jābūt tiesībām uzturēties visā ES.

3.2.3 EESK ir apmierināta, ka Komisija atzīst, ka atļaut trešās valsts pētniekiem, ataicināt viņu ģimenes locekļus, ir būtisks mobilitātes problēmas aspekts.

3.2.4 EESK piezīmē, ka šis jautājums ir minēts atsevišķā 2003. gada 22. septembra Direktīvā 2003/86 par ģimenes atkalapvienošanās tiesībām un ka šis Paziņojums papildina priekšlikumu COM(2002) 548 par nosacījumiem trešo valstu pilsoņu ieceļošanai un uzturēšanās studiju, profesionālas apmācības vai brīvprātīga dienesta nolūkos.

3.3 Pētniecisko organizāciju centrālā loma

3.3.1 EESK saprot, ka uzņemšanas nolīgums orientējas pēc uzņemšanas protokola Francijā. Komiteja atzīmē, ka lomu sadale starp pētnieciskajām organizācijām un dalībvalstu imigrācijas iestādēm varētu, no vienas puses, atvieglot augsti kvalificētu trešo valstu iedzīvotāju uzņemšanu ES, tajā pašā laikā atbilstot ES dalībvalstu drošības pasākumiem.

3.3.2 Bez tam, tā kā dalībvalstīm ir tiesības pārbaudīt, vai uzņemšanas nolīgums atbilst 5. panta 2. punktam, EESK apsveic šo soli, jo tam jānovērš nelikumības.

3.4 Pieņēmums par pētniecisko organizāciju atbildību

3.4.1 Komiteja uzskata Komisijas "pētniecības iestādes" definīciju par nepilnīgu. Tā būtu jāpaplašina uz sabiedriskām vai privātām iestādēm, kuras sniedz līdzekļus pētniecībai kā arī uz iestādēm, kuras darbojas pētniecības jomā.

3.4.2 EESK ir apmierināta, redzot Barcelonas Eiropas Padomes saistību vairākkārtēju atkārtšanu, lai līdz 2010. gadam palielinātu ieguldījumu pētnieciskajā un tehnoloģiskajā attīstībā līdz 3 % no IKP, divām trešdaļām no ieguldījuma nākotnē no privātā sektora.

3.4.3 Komiteja cieši iesaka Komisijai apspriesties ar privāto sektoru par šo priekšlikumu kopumā un it īpaši par uzdevumu, kas iesaka, ka pētnieciskā iestāde izstrādā uzņemšanas nolīgumu, kas izraisa pētnieka uzņemšanu dalībvalstī.

3.5 Plaša pētnieka jēdziena interpretācija, kas piemērota Eiropas Savienības vajadzībām

3.5.1 EESK piekrīt Komisijas rekomendācijai neierobežot procedūru personām, kurām jau ir pētnieka statuss viņu izcelsmes valstī.

3.5.2 Tomēr EESK nepiekrīt ierobežojumam, kas attiecas uz uzņemšanas nolūkiem. Tas pamatojas uz gadījumiem, kad personas atbilst pētnieka minimālajām prasībām, kā tas noteikts direktīvā, bet viņu patiesais nolūks iekļūšanai dalībvalstī nav saistīts ar pētījuma projekta realizēšanu. Šādi pētnieki var iegūt kvalifikāciju ES un var vēlēties meklēt atbilstošu amatu.

3.5.3 EESK ir apmierināta ar prasībām to personu kvalifikācijai, kuru uzņemšana ir pieprasīta un plānotā pētījuma zinātniskā vērtība ir skaidra un nepārprotama. Lai arī bez nolūka atlikt šo paziņojumu, EESK uzskata, ka ir nepieciešams, lai tiktu novērtētas pētnieku darbības lauka īpašības, jo ES ir atbildīga par izmaiņām pētījuma prasībās, ja tādas rodas. Tas jā dara tādēļ, ka jaunās tehnoloģijas attīstās visu laiku un ES jātiecas pieņemt darbā tādas pētniekus, kuri var attīstīt un paplašināt šādas tehnoloģijas.

3.5.4 Komiteja pievērš Komisijas uzmanību agrākajam atzinumam ⁽¹⁾, kas izceļ turpmākos šķēršļus mobilitātei, proti, pārredzamības trūkumu kvalifikācijās un zināšanu jomā. Tā sekas ir daudzie piemēri par nepieņemtām kvalifikācijām, jo īpaši no attīstības valstīm. Pētniekiem ir jāpār kvalificējas vai vēlreiz jāiegūst doktora grāda novērtējums, lai kļūtu par pētniekiem ES. Komiteja iesaka šajā jautājumā izmantot Komisijas Darbības plānu ⁽²⁾ mobilitātes atvieglošanai ES, proti, tādu līdzekļu ieviešanu un pilnveidošanu, kuri atbalsta pārskatāmību un kvalifikāciju nomainīšanu, kā arī pilna apjoma Eiropas Mobilitātes informācijas lapas izveidi internetā.

3.6 Uzturēšanās atļauja, kas nav saistīta ar pētnieka statusu

3.6.1 EESK apsveic priekšlikumu noteikt trešā valstu pētniekiem vienādu statusu visā ES.

3.6.2 Tā arī apsveic ieteikumu, ka pētniekiem, kuri ir pieņemti darbā uz līguma pamata, nevajadzēs iegūt darba atļauju dalībvalstīs.

3.7 Pētnieku mobilitāte Eiropas Savienībā

3.7.1 EESK ir apmierināta ar Komisijas ieteikumu vienkāršot uzņemšanas procedūru, lai veicinātu mobilitāti un tādējādi trešās valsts pavalstnieki varētu nodarboties ar pētījumu projektiem vairākās dažādās dalībvalstīs, nesastopoties ar uzņemšanas grūtībām.

3.7.2 Tā arī atzīmē, ka tas piemērojams tiem trešo valstu pilsoņiem, kuri ir ilgtermiņa iedzīvotāji.

3.8 Ierosinātās direktīvas tiesiskā pamata izvēle

3.8.1 EESK piekrīt izvēlētajai tiesiskajam pamatam, tomēr nožēlo, ka direktīva nav saistoša Dānijā un Apvienotajā Karalistē. Tā atzīmē Īrijas lēmumu iekļauties šajā direktīvā un cer, ka Apvienotā Karaliste nolems darīt to pašu. Ir skaidri redzams, ka, pārskatot šo jautājumu uz pētījumu pamata, it īpaši Apvienotā Karalistē, ES centieni piesaistīt šādus pētniekus pieprasītajā skaitā bez šo valstu līdzdalības tiks stipri traucēti.

Brisele, 2004. gada 27. oktobrī

3.9 Citi jautājumi

3.9.1 EESK uzskata, ka jāapzinās jautājums par potenciālo pētnieku piesaistīšanu ES un ka jautājums par "smadzeņu aizplūšanu" no dažām trešajām valstīm jāizskata ļoti detalizēti. Tie nav nesaistīti jautājumi. Jautājums par pētnieku apmācību Apvienotā Karalistē pieprasa ļoti īpašu uzmanību. Dažiem potenciālajiem pētniekiem var būt vajadzīgs tālāks studiju kurss vai studiju posms. Daudzos gadījumos pēc šī darba pabeigšanas viņi varētu ātri pieteikties pētnieka vietai ES. Tas jāpatur prātā saistībā ar direktīvu.

3.9.2 Komiteja ir ļoti norūpējusies par sekām, kādas būs "smadzeņu aizplūšanai" no dažām attīstības valstīm un domā par detalizētām pārrunām par to, kā varētu palielināt pētnieku daudzumu visā pasaulē. Dažas valstis veicina pētnieku uzturēšanos ārvalstīs, lai tie gūtu pieredzi, kas varētu būt vērtīga izcelsmes valstij. Ir atzīmēts, ka Nīderlandes prezidentūra Hagā organizē konferenci, kas saucas "Smadzenes iegūst līdzekļus". Konferencē tiks risināts jautājums par smadzeņu aizplūšanas vai smadzeņu iegūšanas ietekmi uz attīstības valstīm un Komisija gatavo ziņojumu par šo tēmu gada beigās. EESK uzskata, ka tas ir sākums ļoti nopietna jautājuma risināšanai.

3.9.3 Viena no iepriekšējā Komisijas paziņojuma tēmām par pētniekiem – COM(2003) 436 galīgā red. – kuru komiteja vēlas uzsvērt, ir dzimums. Jāuzsver nelielā pētnieču sievietu pārstāvēniecība, jo īpaši darba organizēšanas un vadības lomās. Šis jautājums īpaši attiecas uz trešās valsts pētniekiem. Komiteja vēlas atkārtot Komisijas rekomendāciju par rīcības kodu pētnieku pieņemšanai, kura balstās uz vislabāko pieredzi, it īpaši vienlīdzības un iespēju jomās. Komiteja stingri uzskata, ka pastāv milzīga nevienlīdzība attieksmē pret pētniecēm sievietēm, jo nepietiekams daudzums pētnieču sievietu piesaka sevi amatam, un, kad viņas to paveic, tām tiek pieprasīts pieņemt zemāku amatu nekā tas, kuram viņas ir kvalificētas. Pastāv vajadzība uzlabot pieņemšanas procesa pārredzamību un palielināt kandidātu sievietu īpatsvaru.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

prezidente

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ EESK 2004. gada 28. aprīļa Atzinums 658/2004, ziņo **Dantinkungs**

⁽²⁾ COM(2002) 72 galīgā red.